కిష్కింధలో రజితోత్సవం

విజయశ్రీ

అంగదుడు రాజ్యానికి వచ్చి పాతిక సంవత్సరాలయింది. రజితోత్సవం జరుపుకుంటే బాగుంటుందని కోరిక కలిగింది. కిష్కింధపురవాసుల జీవితంలో ఎన్నో మంచి మార్పులు రావటానికి తను స్వయంగా రాజ్యవ్యవహారాలు నడుపుతూ అందరి మన్ననలకి పాత్రుడయినాడు. శ్రీరామచంద్రుని సహాయంతో వాలిని తొలగించి కిష్కింధను పదిహేను సంవత్సరాలు పరిపాలించిన తర్వాత సుగ్రీవుడు రాజ్యాధికార బాధ్యతలనుంచి తప్పుకొని తన అన్నకొడుకయిన అంగదునికి పట్టాభిషేకం చేశాడు. ఆనాటినుంచి అంగదుడు ధర్మపరిపాలన సాగించి కిష్కింధపురవాసులకి సకల సౌకర్యాలు కలిగేటట్లు చేశాడు. శ్రీరామచంద్రుని సామ్రాజ్యంలో కిష్కింధకి మాణిక్యరాష్ట్రం అని పేరు వచ్చేటట్లు పరిపాలించాడు.

అంగదుని పరిపాలనలో కిష్కింధలో అందరూ సమానులే. భల్లూకాలు, గోలాంగులు, సుందరకపులు (అంటే దేవతలు, గంధర్వుల తో వానరసంపర్కంవల్ల జన్మించిన లేతవర్ణజాతి), నరకపులు, మర్కటములు, దస్యకపులు – అనే వివిధ జాతుల వానరులు ఉన్నారు. రామరావణయుద్ధం అయింతర్వాత చాలమంది దానవ యువతులు వీరులయిన వానరులను వరించి వారితో కిడ్కింధకు వచ్చి స్థిరపడపోయారు. ఆ మిశ్రమ దాంపత్య ఫలితంగా పుట్టిన వారిని దస్యకపులు అంటారు మిగిలిన వాళ్ళంతా. వీరు స్థూలకాయులు. పరాక్రమ వంతులు. వఇటువంటి తేడాలు గుర్తించడం వాలి మరణంతోటే సమసించి పోయాయన వచ్చును. దీనికి కారణం సుగ్రీవుని ఉదారస్వభావమే అనాలి. సుగ్రీవుని సమతాదృష్టినే అంగదుడు తన పరిపాలనలో ధృడపరిచాడు. రామరాజ్యంలో కూడాలేని ప్రజాస్వామ్యాన్ని అంగదుడు అమలులో పెట్టాడంటే అతిశయోక్తి లేదు.

మధువనంలో పర్ణశాలకట్టుకుని నిరంతర దైవచింతతో కాలంగడుపుకుంటున్న తన పినతండ్రి సుగ్రీవునితో ముందు సంప్రదించాడు. ఆయన అంగీకారం సంపాదించాడు. తన తల్లి తార సుగ్రీవునితోనే ఉంటోంది. ఆమె సమ్మతికూడా తీసుకున్నాడు. తార వానర స్త్రీల జీవితంలో తీసుకు వచ్చిన మార్పులు యింకా వానరసంఘం పూర్తిగా జీర్ణించుకోలేదు. ఆమె స్వాతంత్ర్యాభిలాష, చురుకుదనం, పట్టుదల గురించి కిష్కింధలోనే కాదు అయోధ్యలోకూడా చెప్పుకుంటారు. రజితోత్సవ సమయంలో స్త్రీలకు ముఖ్యపాత్ర ఉంటుందని అంగదుడు మాట యిచ్చింతర్వాతనే తన సమ్మతి యిచ్చింది.

రామరావణయుద్ధంలో వానర సైన్యాలకు అధ్యక్షతవహించిన మహాసేనాని నీలుడితోసంప్రదించాడు. అతడు సుముఖుడే. భల్లూక కుటుంబాలన్నిటికి పెద్ద అయిన జాంబవంతుడు మొదటలోనే సరే నన్నాడు. గోలాంగుల (తెల్లటి నోరుతో చక్కని ముఖవర్చస్సుతో ఆకర్షణీయులైన వానరజాతి) ప్రముఖ నాయకుడు శతవాలి చాలా ఉత్సాహంతో అంగదుణ్ణి ప్రోత్సహించాడు. విశ్వకర్మకు సాటి అయిన నలుడు (సముద్రంపై వారధి కట్టిన నలుడే) అంగదుడికి కావలసిన సహాయంచేస్తానని మాట యిచ్చాడు.

ఇక మిగిలినది అంజనేయులు. వారితో సంప్రదించటానికి కుదరలేదు. ఆయన శ్రీరామ పట్టాభిషేకం నాటినుంచి అయోధ్యలోనే ఉండిపోయారు. ఇంతమంది పెద్దలు ఆశీర్వదించి సమ్మతించిన కార్యాన్ని ఆంజనేయులు కాదనరు అనే ధైర్యంతో అంగదుడు రజితోత్సవ సన్నాహాలు ప్రారంభించాడు. అతను చేసిన మొదటి పని రజితోత్సవ కార్యక్రమాలన్ని అజమాయిషి చెయ్యటానికి ప్రధాన పర్యవేక్షకుణ్ని నియమించటం. చాలా ఆలోచించి భల్లూకజాతిలో పేరుప్రతిష్టలు సంపాదించుకున్న ధూమ్రకేతువుని నియమించాడు. జాంబవంతుడు ఈ సంగతి విని చాలా సంతోషించాడు. మహోత్సవం చాలా పెద్ద ఎత్తున జరపాలని, బాధ్యతలు చాలా ఉంటాయని హెచ్చరిస్తూ ధూమ్రకేతువుకి సర్వాధికారాలు యిచ్చాడు.

ధూమ్రకేతువు ప్రజాస్వామ్యవాది. తనకి సర్వాధికారం సంక్రమించినా అందరినీ సంప్రదించి వీలయినంతవరకూ చాలామందికి నచ్చే పద్ధతిలో ఉత్సవాలు జరపాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. ఉత్సాహవంతులు యువకులయిన వారిని పదిమందిని పిలిచి వారిని తనకి సహాయపడవలసిందని కోరుతూ ఒక పర్యవేక్షక సంఘం నియమించాడు.

నలుని కుమారుడు కునాలుడుకూడా ఈ సంఘంలో సభ్యుడు కావటంతో నలుడుకూడా చాలా ఉత్సాహంతో రజితోత్సవ నగర నిర్మాణానికి పూనుకున్నాడు. ఋష్యమూక పర్వతం నుంచి ప్రశ్రవణపర్వతం వరకూ మహావృక్షాలు నాటించి వాటిపై సకల సదుపాయాలతో వసతి గృహాలు నిర్మించటానికి తను బాధ్యత వహించాడు.

ఈ మహోత్సవాలన్నీ మహేంద్రపర్వత ఛాయలలో ప్రతేకంగా నిర్మించిన ఉద్యానవనంలో జరగాలని అంగదుడే నిర్ణయించాడు. మహోత్సవంగురించి ఆంజనేయునికి ప్రత్యేకంగా కబురు పంపే లోపుగానే తెలిసిపోయింది. కిష్కింధలో జరిగిన ప్రతివిషయం ఎప్పటికప్పుడు ఆయనకి తెలుస్తూనే ఉంది. రామరాజ్యంలో వానరుల సహాయంతో ఏర్పాటుచేయబడిన వార్తాసేకరణ పథకం వల్ల దేశంలో ఏమూల ఏంజరిగినా ఎప్పటికప్పుడు అందరికీ (ముఖ్యంగా ప్రధాన వ్యవహార కర్తలకి) తెలిసిపోతుంది. ఆంజనేయునికి కొంచం మనస్సు చివుక్కుమంది. ఒకటి రెండు రోజులు ఈ విషయంగురించి పట్టించుకోలేదు. నిరంతర రామనామస్మరణతో కాలంగడుపుతున్న హనుమంతుడు ఈ చిన్నవిషయాలనుంచి మనస్సు మళ్లించుకోవాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. పైగా కిష్కింధలో ఏదో చిన్న సంతర్పణ జరుగుతూంటే తన కెందుకీ ఆసక్తి. రోజు రోజుకీ క్రొత్త విషయాలతో సమాచారాలు వస్తున్నాయి. సన్నాహాలు పెద్దపెట్టున జరుగుతున్నాయని తెలియటంతోటే ఆంజనేయుని అహంకారానికి కొంచం కలవరంకలిగింది.

ఆంజనేయుడు దేవాంశ సంభూతుడు. వాయుదేవుని అనుగ్రహంవల్ల జన్మించిన కారణ జన్ముడు. దేవతలు, గంధర్వులు వానరులతో కూడటంవల్ల జన్మించిన వానరులందరిని సుందర కపులు అంటారు. వీరందరికి యితరులకి లేని ప్రత్యేక శక్తులున్నాయి. మంచి శరీర సౌష్టవం కలవారు. కిష్కింధలో వీరందరికి ప్రత్యేక గౌరవంతోపాటు ప్రత్యేక వసతులు, సౌకర్యాలు ఉన్నాయి. అందుకనే చాలమంది యితరజాతి వానరులకి వీరంటే అసూయ, ఈర్ష్యలు. రామ రావణ యుద్ధం అయిన తర్వాత మిగత జాతుల పలుకుబడి కూడా కొంచం పెరిగింది. యుద్ధ సమయంలో అన్ని జాతులవారు వీర కృత్యాలు చేసి సరిసమాను లనిపించుకున్నారు కదా.

కాని సుందర కపులలో మట్టుకు ఉన్నతభావం తగ్గలేదు. హెచ్చు తగ్గులు తీసివెయ్యటానికి సుగ్రీవుడు, అంగదుడు అమలు పెట్టిన పద్ధతులంటే వీరికి పూర్తిగా నచ్చలేదు. హనుమంతునికే నచ్చలేదు. అయినా ఆయన కిష్కింధలో లేడుగా. చిన్నప్పటినుంచి ఆయనకి ఏదికావాలంటే అది

సాధించుకు తెమ్చుకోవటం అలవాటు. తల్లి అంజని దేవి తండ్రి వాయుదేవుడు ఉగ్గుపాలతో పోసిన అహంకారమది. మహా శక్తి సంపన్నుడు. సీతారాముల సహవాసం దొరకకపోతే అతని అహంకారానికి అడ్డుకట్టలుండేవి కావేమో.

తనజాతి సుందరకపులలో ఒకణ్ని ప్రధానపర్యవేక్షకుణ్నిగా వెయ్యనందుకు అంగదుడిమీద కోపం వచ్చింది. వెంటనే కబురు పంపిచాడు, "రజితోత్సవం సక్రమంగా జరగాలంటే అశ్వనిదేవసంభూతులు మైందుడు, ద్వివిధుడు - వీరిద్దరినీకూడా పర్యవేక్షకులుగా నియమించు" అంటూ అంగదుడికి. అసలే అంగదుడుకి హనుమంతులవారికి ముందుగా కబురు పంపలేదే అని భయంభయంగా ఉంది. ఈ కబురు రావటంతో మనస్సు కొంచం కలవరపడింది. వెంటనే ధుమ్రకేతువుని పిలిచి జరిగిన విషయంచెప్పి అర్థించాడు. ధుమ్రకేతువు విశాల హృదయుడు. సుందర కపులంటే చాలా గౌరవం కలవాడు. అశ్వనీ కుమారులంటే మరింత గౌరవం. తనకి అభ్యంతరం లేదన్నాడు. మైందుడు, ద్వివిధుడు సహాయ ప్రధాన పర్యవేక్షకులుగా నియమించ బడ్డారు.

సహృదయతతో అందరు పనులు ప్రారంభించారు. నలుడు, కునాలుడు - తండ్రి కొడుకుల జట్టు - మహేంద్ర పర్వత ఛాయలలో రజితోత్సవ సుందరోద్యానవనం నిర్మిస్తున్నారు. దేశం నలుమూలలకి బలశాలులయిన వానరులని, భల్లూకాలని పంపించి రకరకాల వృక్షాలని తెప్పించి నాటించారు. నందనోద్యానవనం దీని చిటికిన వేలుతో కూడా సరితూగదని వార్త ప్రపంచం అంతటా వ్యాపించిపోయింది. దేవతలుకూడా వచ్చి చూసి వెడుతున్నారు.

సుగ్రీవునితో నివసిస్తున్న తార తనకుమారుడు అంగదుని కార్యదీక్షకి ఎంతో గర్వపడింది. తనుకూడా వెళ్ళి సహాయంచెయ్యాలని కుతూహల పడింది. వెంటనే సుగ్రీవుని అనుమతి అడిగింది. సుగ్రీవునికి కూడా అంగదుడంటే చాలా యిష్టం. కాదనలేదు. వెంటనే కిష్కింధకి వెళ్ళి అంగదునితో తన సహకారం తీసుకోమని అడిగింది. తల్లిని కాదంటాడా. ఉత్సాహంతో ఉప్పొంగిపోయాడు. ఆమెనుకూడా సహాయ ప్రధాన పర్యవేక్షకత్వానికి నియమించాడు. మరు క్షణంలో ఈవార్త హనుమంతుని చెవిని జేరింది.

తార పై హనుమంతునికి చాలా గౌరవం. చిన్నతనం నుంచి తన తల్లిలా తనని చూసింది. తార అసాధారణమైన వ్యక్తి. స్త్రీస్వాతంత్రం ఆమె జీవితాశయం. ఆ విషయంలో హనుమంతునికి నచ్చలేదు. స్త్రీ మాతృదేవత, మాతృదేవతగానే ఉండాలి ఈ లోకం సరిగ్గా నడవాలంటే - అని అతని ఉద్దేశ్యం. సీతా మహలక్ష్మి తనకి మరొక తల్లి. అందరూ సీత లాగే భర్త అడుగు జాడలలోనే ఉండాలి. వానర సంఘంలో తార ప్రవేశ పెడుతున్న కొత్త పద్ధతులంటే హనుమంతునికి భయం, అనుమానం.

రజితోత్సవాలకి ఆహ్వానాలు వెడుతున్నాయి దేశదేశాలకు. అయోధ్యానగర వాసులందరికీ ప్రత్యేక ఆహ్వానాలు వచ్చాయి. శ్రీరామచంద్రుడు ఒకరోజున హనుమంతునితో మాటవరుసకి అడిగారు, "కిష్కింధకి వెడుతున్నావయ్యా" అని.

"నా సీతారాముల సన్నిధి వదలి వెళ్ళడం ఎలా? మనసు చిక్కటంలేదు రామయ్య ప్రభూ" అన్నాడు. " అదేమిటోయి, నీ వాళ్ళందరిని చూసి నట్లుంటుంది ఓ సారి వెళ్ళిరా. పైగా నువ్వంటే అక్కడి వ్వాందరికీ చాల గౌరవం. నిన్ను చూసి సంతోషిస్తారు," అన్నారు రామచంద్రులు.

ఈ సంభాషణ జరిగిన కొన్ని రోజుల వరకూ హనుమంతుని మనస్సు మామూలుగానే రామనామస్మరణలో నిమగ్నమయి ఉంది. ఒక రోజున రాములవారి మాట ఒకటి జ్ఞాపకం వచ్చింది. కిష్కింధలో అందరికి తన మీద గౌరవం అని కదా అన్నారు. అలా ఆయన ఎందుకన్నారు? అని ఆలోచించ సాగాడు. నిజానికి కిష్కింధా పురవాసులకి తను జ్ఞాపకం ఉన్నానో లేదో అని కూడా అనుమానం వచ్చింది. ఇన్ని సంవత్సరాలనుంచి తను అయోధ్యలో ఉంటున్నాడుగదా. తనపై కుశల ప్రశ్నలు వేస్తూ ఒక్కరైనా ఎప్పుడయినా కబురు చేశారా? లేదే. మరి వాళ్ళకి తనపై గౌరవం ఏమిటి? మనస్సు మథన పడింది. రజితోత్సవ సమయంలో వచ్చి సహాయం చెయ్యమనయినా అడగలేదు అంగదుడు. పైగా ఆలస్యంగా కూడా కబురు పంపాడు. తన వాళ్ళనుకున్న మైందుడు, ద్వివిధుడు కూడా తనతో ఏమీ సంప్రదించటంలేదు. ఒక్క సారి ఉన్నట్టుండి అతని అహంకారం దెబ్బతింది. మనస్సు పరి పరి విధాల పోయింది.

ఒక రోజు రఘుకులప్రార్థనామందిరంలో ఇక్ష్వాకుల ప్రతిమలని పరిశీలిస్తూ నిలబడి ఉండగా సీతాదేవి కంఠం వినిపించింది, "హనుమంతా, ఏమిటయ్యా అలా దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తున్నావు?", అని.

వెనక్కి తిరిగి చూశాడు. "ఏమీ లేదు తల్లీ. కిష్కింధకి రజితోత్సవాలకి వెళ్ళిరమ్మని రామచంద్రులు సూచించారు. ఆలోచిస్తున్నాను ఏం చేద్దామా అని."

"అదేమిటోయి. వెళ్ళిరా. దొరికితే ఒక దేవాంశ సంభూతురాలయిన సుందరమైన కపికన్యకను పెళ్ళిచేసుకు రావయ్యా. నీకు సహధర్మచారిణిగా ఉంటుంది. నీకీ ఏకాంతక్షణాలు ఉండవు."

"మీసాలు పెరిగిన మావయ్య అనో తాతయ్య అనో పిలుస్తారు నన్ను చూచిన వారెవరైనా" అంటూ చిరునవ్వు నవ్వి ఊరుకున్నాడు హనుమంతుడు.

చిన్న బోయిన అహంకారంతో మళ్ళీ రఘుమహారాజు విగ్రహం వైపు తిరిగాడు. కిష్కింధలో ప్రజలకి తను జ్ఞాపకం ఉన్నదీ లేనిదీ, తనపై గౌరవం ఉన్నదీ లేనిదీ తెలుసుకునే మార్గం మెదడులో మెరిసింది.

* * * *

కిష్కింధలో పర్యవేక్షక సంఘం రజితోద్యానవనంలో సువర్ణవేదిక పై సమావేశమయింది. నలుడు, కునాలుడు తాము నిర్మించిన ప్రత్యేక సదుపాయాలన్నీ సంఘసభ్యులకి వివరంగా చూపించారు. అందరి సమ్మతిని సంతోషంతో స్వీకరించారు. అంగదుడు కూడా సంఘసమావేశంలో పాల్గొనటానికి వచ్చాడు. ధుమ్రకేతువు అందరి పనులని సమీక్షించి మెచ్చుకున్నాడు. మైందుడు వెంటనే తన చెయ్యి ఎత్తి సంజ్ఞచేశాడు. అది గమనించిన ధుమ్రకేతువు, "ఏమిటి మైందా, ఏమిటి విశేషం?" అన్నాడు.

"ఇంతకష్ట పడి పనిచేస్తున్నాము మనం సాధించిన కార్యాలు వాటి ఫలితాలు శాశ్వతంగా జ్ఞాపకం ఉంచుకోవటానికి. అంగదుడి పరిపాలనలోనే కాదు అంతకు పూర్వం కూడా మనం విశిష్టమైన ఘనకార్యాలు చేశాం. అవి కూడా జ్ఞప్తికి తెమ్చుకోవటం మన కర్తవ్యం అని నా అభిప్రాయం. ముఖ్యంగా నామనస్సులో ఉన్నదేమిటంటే మన వానర సమాజపు ఉనికిని ప్రపంచదృష్టిలోకి ప్రప్రథమంగా తీసుకువచ్చిన శ్రీ ఆంజనేయులవారి ఘనతను గుర్తించటానికి ఏదయినా చేస్తే బాగుంటుందని."

“ఏమిటి నీ ఉద్దేశ్యం? నీ మనస్సులో ఏముందో పూర్తిగా చెప్పు.” అంది తార అతని కళ్ళలోకి తిన్నగా చూస్తూ.

“మనలో ఈ మధ్యన కొత్తగా శిల్పకళలో ప్రావీణ్యత సాధించిన వారున్నారు. అయోధ్యానగరంలో నేర్చుకుని వచ్చారు. రామరాజ్యపు శిల్పులతో సరితూగగలవారు ఈ శిల్పులు. వారి చేత శ్రీ ఆంజనేయులవారి నిలువెత్తు విగ్రహం ఒకటి చేయించి మహేంద్ర పర్వతంపై ఆవిష్కరిస్తే బాగుంటుందని నా అభిప్రాయం.”అన్నాడు మైందుడు. వెంటనే ద్వివిధుడు మెచ్చుకున్నాడు ఈ అభిప్రాయాన్ని. మిగతా సభ్యులందరికి ఏమనాలో తెలియలేదు. కొంచంసేపు నిశ్శబం. చివరికి ధుమ్రకేతువు పలికాడు. “హనుమంతులవారిపై మనందరికి మమకారమే. మనవానరులలో ఘనకార్యాలు చేసిన మహామహులు ఇంకాచాలా మంది ఉన్నారు. వారందరూ ఏమయినా అనుకోవచ్చు ..... ”. ఇంకా మిగిలిన వారందరూ ఒకరి తర్వాత ఒకళ్ళు ధైర్యంగా మాట్లాడడం మొదలు పెట్టారు.

* * *

హనుమంతుని విగ్రహం మీద చర్చలు అనేకం జరిగాయి. ఈ అవకాశం చూసుకుని దస్యకపులు విభిపణుని విగ్రహంకూడా పెట్టడం మంచిదని ప్రతిపాదన చేశారు. గోలాంగుల ప్రతినిధి శతవాలి కొడుకు ఉల్కాముఖుడు ససేమిరా వీలు లేదన్నాడు. అసలు కిష్కింధలో ఈ సంకరజాతి దస్యకపులకి చోటివ్వడమే మంచిది కాదన్నాడు. అగ్ని సంభూతుడు నలుని కుమారుడు కునాలునకి ఈ వాదనలు చికాకు కలిగించి ఒకసారి లేచి వెళ్ళిపోయాడు, “నేను చేస్తాన్న పని చేస్తాను, ఈ జాతి కలహాలతో నాకు సంబంధం లేదు” అంటూ. పర్యవేక్షకసంఘం చాలాసార్లు కలుసుకుంది. ఏ నిర్ణయానికి రాలేక పోయింది. తార తన ఉదార స్వభావంతో చివరికి అందరికి విన్నపం చేసుకుంది. “ అనవసరమైన చర్చలలో పడి, ఒక జాతిపై మరొకజాతివాళ్ళు చెడుమాటలు పలుకుతూ మనలో ఉన్న ఐకమత్యానికి ద్రోహం చేసుకుంటున్నాం. జాతి విభేదాలు మనం తెచ్చి పెట్టుకున్నవి. ఈ అభిప్రాయాలని మన మనస్సుల్లో పెరిగి ధృడంగా నాటుకోనివ్వడం మన తప్పు. మనలో ఎవరూ ఎవరికీ తీసిపోరు. సంబరాలు చేసుకుంటూ ముచ్చటలు అనుభవిస్తూ రజితోత్సవం జరుపుకోవలసిన వాళ్ళం ఇలా అంతఃకలహాలలో మునిగిపోవటం మంచిది కాదు.”

ధుమ్రకేతువు “మనందరం కలసి సుగ్రీవులవారి దగిర్గకి వెళ్లి సలహా అడుగుదాం” అన్నాడు.

* * *

రజితోత్సవాలకి ఆంజనేయులవారు రాలేదు. “బతికున్నవారి విగ్రహాలు పెట్టుకోవటం ఆనవాయితీ కాదు. అయోధ్యలోకూడా స్వర్గస్థులైన వారి విగ్రహాలే చూశాము. కావలస్తే మనం మా అన్న వాలి విగ్రహం ప్రతిష్టించుకోవచ్చు. ఆయన బహు పరాక్రమశాలి. అటువంటి పరాక్రమం యింతవరకూ మనలో ఎవరికీ లేదు” అని సుగ్రీవుడు ఇచ్చిన సలహా పాటించి మహేంద్ర పర్వతంపై వాలి విగ్రహం చేయించి రజితోత్సవ సమయంలో అంగదుడు ప్రతిష్టించాడు.

* * *

ఆంజనేయులు చిరంజీవి. అతని భక్తి, శ్రద్ధలకి విజ్ఞానానికి మెచ్చుకుని ప్రతి వాడలోనూ ఆయన విగ్రహం వెలుస్తుందని, చిన్న పెద్ద అందరికి ధైర్యసాహసాలు యివ్వగలిగే చైతన్యంతో సర్వదా ప్రకాశిస్తుందని శ్రీరామచంద్రులు తన నిర్యాణ సమయంలో ఆంజనేయుడికి వరం యిచ్చారు. ∎

FIND OUT SOMETHING YOU'VE NEVER KNOWN ABOUT YOUR MUTUAL FUNDS: HOW THEY'VE DONE FOR YOU.

Our new Mutual Fund Evaluation Service can show you how your mutual funds are *really* doing. Just answer a few questions about your funds, and you'll receive a personalized report revealing your approximate rate of return, including the effect of every transaction. It's something you won't find on most mutual fund statements. Or learn from any other single source.

Our objective month-end data (from CDA Investment Technologies, Inc.) will also show you whether you're exposed to more risk than you'd like—or less than you're willing to take.

The service covers over 2100 funds. And it's free. Call the number below and ask for your personalized evaluation.

CALL (800) 457 - 5646

SHEARSON LEHMAN BROTHERS

You can get there from here.℠

AMERICAN EXPRESS

Evaluations may be prepared only for current shareholders of a registered mutual fund. ©1992 Shearson Lehman Brothers Inc. Member SIPC.